

**САРА ЭДДИСОН АЛЛЕН РОМАНЛАРИДА
МЎЪЖИЗА ШАКЛЛАРИ**

*Мухаммедова Нилуфар Элибоевна, Ўзбекистон давлат
жаҳон тиллари университети доценти, (PhD)*

**MIRACLE FORMS IN THE NOVELS OF SARAH
EDDISON ALLEN**

*Mukhammedova Nilufar Eliboevna, associate professor of
Uzbekistan State University of world languages, (PhD)*

**ФОРМЫ МАГИЧЕСКОГО РЕАЛИЗМА В
РОМАНАХ САРА ЭДДИСОН АЛЛЕН**

*Мухаммедова Нилуфар Элибоевна, доцент Узбекского
государственного университета мировых языков, (PhD)*

<https://orcid.org/0009-0005-3067-0683>

e-mail:
nilufarmuxammedova4@gmail.com

Аннотация: Мақолада америка адабиётида кенг тарқалган мўъжизавий реализм шакллари адиба Сара Эддисон Аллен романлари мисолида очиб берилган. Сара Эддисон Аллен бугунги кунда америка адабиётида кенг ижод қилиб келаётган адибалардан биридир. Унинг “Бог афсуни” ва “Шакар қироличаси” каби асарлари тадқиқотчилар томонидан қизгин ўрганилмоқда. Адиба ўз асарларида гендер қараишларини мўъжизавий реализм шакллари орқали ёритиб беришига ҳаракат қилганлигини кузатиши мумкин.

Калит сўзлар: асар, америка, мўъжиза, шакл, образ, адиба, гендер.

Abstract: Article focuses on the analysis of the forms of magical realism in American Literature on the example of Sarah Addison Allen's novels. Sarah Addison Allen is one of the outstanding writers in American literature today. Her works such as “Garden Spells” and “Sugar Queen” are highly studied by researchers. It can be observed that she tries to describe her gender views in the forms of magical realism in her novels.

Key words: novel, American, magic, forms, character, writer, gender.

Аннотация: Статья посвящена анализу форм магического реализма в американской литературе на примере романов Сары Эддисон Аллен. Сара Эддисон Аллен – одна из выдающихся писательниц в современной американской литературе. Ее произведения, такие как “Заклинания сада” и “Сахарная королева”, широко изучаются исследователями. Можно заметить, что в своих романах она пытается описать свои гендерные взгляды в формах магического реализма.

Ключевые слова: роман, американский, магический, формы, характер, писатель, гендер.

KIRISH (INTRODUCTION).

Замонавий АҚШ адабиётида таникли ёзувчи Сара Эддисон Алланнинг романлари мўъжизавий реализм хусусиятларини акс эттирган намуна сифатида қайд этилди. Адибанинг “Боғ афсуни” (Garden spells) ва “Шакар қироличаси” (Sugar Queen) романлари мўъжизавий реализм элементларини намоён этди. Мазкур асарларда ёзувчи шахснинг ижтимоий шаклланишига таъсир қилувчи салбий омилларни тасвирлади. Адабиётшунослар АҚШ адабиётида мўъжизавий реализмни адабий оқим сифатида тадқиқ қилишар экан, улар Американинг турли миллат адиблари томонидан яратилган асарларда “мўъжиза”ни яратишдаги турлича ёндашувларни кузатдилар. Адабиётшунос Тео Дхээннинг фикрича, мўъжизавий реализмнинг муҳим хусусияти бу “ноодатий” бўлган ходисанинг содир бўлишидир [1, 42-46]. Бундай ходиса ҳар қандай маданиятда, ҳар қандай жойда, ҳоҳ марказ, ҳоҳ бирор бир четроқ жойларда ҳам содир бўлиши мумкин”. Сара Эддисон Алланнинг иккала роман қаҳрамонлари билан содир бўлган воқеалар четроқ жойда рўй беради. Адибанинг “Боғ афсуни” романи қаҳрамони Сидни Уейверли оиласи ва туғилиб ўсган она шаҳри Бэскомдаги ҳамюртларига қарши бир умр курашди. У аждодларидан мерос бўлиб ўтиб келаётган ноодатий қобилиятни тан олгиси келмайди. Бу қобилият Сиднини юқори синф вакиллари сафига қўшилишдан маҳрум қилади ва уни “ғалати”, “хавфли” инсон сифатида ажратиб туради. Яна бир сабаб эса ҳамшаҳарлари онасининг ҳаётини билиши билан боғлиқ. Сиднининг онаси тартибсиз ҳаёт кечирди, фарзандларини ташлаб кетди, у олти ёшга кирганда эса, вафот этди. Юқори синф вакиллари назарида у онасининг худди ўзидир, шу боис у улар қаторига кира олмайди. Ҳамшаҳарларининг табақа ва гендер борасидаги салбий фикрлари Сиднининг шахс сифатида шаклланишига салбий таъсир ўтказди ва натижада ундаги ўзига бўлган ишончнинг камайишига олиб келди.

Мавзунинг долзарблиги: Жамиятда синфий табақаланиш ва гендер ҳақида шаклланган анъанавий қарашлар хотин-

қизларнинг аслида ким эканлиги ва жамиятда қандай ўринга эга эканлигига шубҳалар уйғотди. Айнан гендер ва синфий қарашлар нуқтаи назаридан мўъжизавий реализмда бўшлиқни кўришимиз мумкин. Ғарб адабиётида, айнан мўъжизавий реализм контекстида синфий ва гендер қарашларнинг ўзига хосликка таъсирини ўрганган тадқиқотлар деярли мавжуд эмас. Шу боис ҳам Сара Эддисон Алланнинг романларида синфий ва гендер қарашларнинг шахс шаклланишига, яъни ўзига хос характерининг шаклланишига бўлган таъсирини тадқиқ қилиш мақсадга мувофиқдир. Иккала роман қаҳрамонлари бўлган Сидни ва Жоуси ижтимоий четлаштирилганлар, иккаласи ҳам синфий ва гендер чекловлардан, коидалардан чиқиб кета олмайдилар. Ҳар бир романдаги мўъжизавий элемент маданият элчиси вазифасини ўтайди ва ҳар бир аёлга анъанавий ижтимоий доирадан чиқиб кетиш имконини беради.

ADABIYOTLAR TAHLILI (LITERATURE REVIEW). “Шакар қироличаси” романи бош қаҳрамони Жоуси Сиррини Шимолий Каролина юқори синфга (табақага) мансуб бўлса-да, у ижтимоий четлатилган. Шаҳарнинг юқори синф вакиллари фикрича, Жоуси италиялик бадавлат ва тадбиркор муҳожир Марко Сирринининг “семиз” ва хунук қизидир. Марко Сиррини шаҳарни яқка ўзи обод қилган ва шаҳарнинг хурматга сазовор кишиларидан бири саналади. Ҳамшаҳарларининг бундай камситувчи фикрлари Жоусини юқори синф вакиллари қаторига қўшилишга имкон бермайди, оиласининг бойлиги эса, уни ўрта синф ва паст табақа синфга қўшилишдан маҳрум қилади. Жамиятдаги синфий ва гендер қарашлар Жоусининг шахс сифатида шаклланишига салбий таъсир ўтказди. У ягона юпанчини ёлғизликдан ва носоғлом овқатланишдан топа олади.

Адабиётшунос Лиза Вегнер Бро “Strange Changes: Cultural Transformation in U.S. Magical Realist Fiction” китобида мўъжизавий реализм тушунчасига шундай таъриф беради: “Magical realism is, simply stated, the blending of magical elements into an otherwise realistic text”, – содда қилиб тушунтиришда, мўъжизавий реализм бу реалистик асарларда мўъжизавий

элементлар комбинациясидир[2,74-78]. Адабиётшуноснинг таъкидлашича, мўъжизавий реализм, кенг маънода, даврлар ва жанрларни камраб оладиган ҳикоя услубидир, бу шунчаки жанр эмасдир. Ҳикоя услубида мўъжиза, сеҳр, жоду чуқур илдиз отган ижтимоий, сиёсий ва иқтисодий мафкураларга шубҳа билан қарайди ва таҳлил қилади. Мўъжиза билан тўкнашган қаҳрамонлар ҳаёти қайтадан тикланади, уларнинг эътиқодлари кўриб чиқилади ва ислоҳ қилинади. Шу тариқа, мўъжиза янги маданият функциясини бажаради. У асар қаҳрамонларига янги имкониятлар эшигини очади, узоқ йиллик анъаналарга, эътиқодларга янги кўз билан қараш имконини беради. Мазкур жараён давомида роман қаҳрамонлари янги ғоялар билан курашадилар ва натижада уларни ўзлаштириш орқали маънавий кучга эга бўладилар.

МЕТОД (RESEARCH METHODOLOGY). Сара Эддисон Алланнинг “Боғ афсуни” ва “Шакар қироличаси” романларида янги маданият функциясини бажарган мўъжиза асар қаҳрамонлари Сидни ва Жоусига ўзини қадрлаш туйғусини қайта баҳолаш учун йўл кўрсатади. Мўъжизавий реализм услубида яратилган асарлар қаҳрамонларининг кўпчилиги ижтимоий четлаштирилган инсонлардир. Улар Сидни ва Жоуси каби мавжуд муаммоларни англамайдилар ёки уларга ечим топа олмай овера бўладилар. Жумладан, “Шакар қироличаси” романи қаҳрамони Жоуси “бахтли бўлишга ишончи комил эди. У кўпинча ўзини бахтлиман деб ўйларди” [3,54]. “Боғ афсуни” романи қаҳрамони Сидни эса аҳволи оғир эканлигини билади. Шу сабаб у Бэскомга қайтади. У ўзи учун эмас, балки қизи Бей учун ҳам, унинг хавфсизлигини таъминлаш учун ҳам қайтиш лозимлигини билади. Мўъжиза иккала қаҳрамонга ўзлари топа олмаган тўғри йўлни кўрсатади ва ўзининг ноодатий, ғаройиб функциясини бажаради. Адабиётшунос Уэнди Фериснинг таъкидлашича, “мўъжизавий реализмда реалликка етарлича эътибор берилмайди, чунки оддий одамлар мўъжизага ҳар хил муносабатда бўлишади: баъзан кўрққандек бўлишади, баъзан эса одатий воқеадек қарашади. Бу ҳолат эса, мўъжизавий ҳодисани нормаллаштиради, реалликка урғу

беради ёки танқид остига олади”[4,125-129]. Шу маънода, мўъжизанинг “қобилияти” роман воқеларининг реаллигини, ҳаётийлигини бузади. Мўъжиза асар қаҳрамонлари Сидни ва Жоусининг муаммоларини ҳал қилишга мажбур қилмагунча, иккала аёл ҳам муаммоларни ҳал қилишнинг тўғри йўлини топа олишмайди. Иккала романда мўъжиза маданият элчиси функциясини мукамал даражада акс эттиради. Адабиётшунос Кевин Д.Блейрнинг фикрича, маданият элчилари “шахс ва жамият ўртасида воситачи бўлиб, шахсга ўз вазифасини бажаришга ва муҳитга мослашишга ёрдам беради”[5,16-19]. Мўъжизага дуч келган иккала аёл ҳам ўзлигини англаш ва жамиятда қарга мансуб эканликларини кўриб чиқиш лозимлигини тушунадилар.

Иккала романда опа-сингилликнинг ришталари қайта тикланади. Ришталар иккала аёлга ўтмишни унутиш учун куч топишга ёрдам беради, ўзлари ҳақида онгига чуқур сингиб кетган салбий фикрлардан озод қилади. Натижада, Сидни ва Жоусида ишонч пайдо бўлади, ижобий туйғулар яралади ва ниҳоят улар жамиятда ўз ўринларини топишга муваффақ бўладилар.

TAHLIL VA NATIJALAR (ANALYSIS AND RESULTS). Натижалар таҳлили: Шахснинг ўзига хослиги, синф ва гендер масалалари “Боғ афсуни” ва “Шакар маликаси” романларида биринчи ўринда туради. Романларда ижтимоий муҳит Сидни ва Жоуси шахсиятининг шаклланишида қанчалик муҳим аҳамиятга эга эканлигини ва унинг таъсирини кузатишимиз мумкин. Тилшунос Квейн Энтони Эппия “In The Ethics of Identity” (Шахс этикаси) китобида шундай ёзади: “Ҳар бир шахснинг тилдан қай даражада фойдаланиши унинг қай даражада “мулоқот”га лаёқатли эканлигини англатади. Болалигимдан атрофдагилар билан мулоқот қилиш орқали ўзим ҳақимда, шахсиятим ҳақида тасаввур ҳосил қилардим” [6,37]. Бошқача қилиб айтганда, жамият ва маданият бизнинг кимлигимизни, ким бўлишимизни ва ўзимизни қандай қабул қилишимиз лозимлигини шакллантиради, шу тариқа, ўзлик қисман бўлса-да ижтимоий конструкция ҳисобланади. Мен бунини қисман деб ҳисоблайман, сабаби эса ота-она ҳам, атроф-

муҳит ҳам инсон шахсини шакллантиришда муҳим роль ўйнайди.

Биз мазкур мақолада ижтимоий конструкциянинг иккала роман қаҳрамонлари Сидни ва Жоуси шахсиятларининг шаклланишида тутган ўрни ва таъсирини таҳлилга тортамиз. Иккала қаҳрамон ҳам атрофдагиларнинг қарашлари таъсири остида қоладилар ва натижада ким эканликларини, ўзлигини шакллантира олмайдилар. Ижтимоий конструкция нафақат иккала аёлнинг ўзига хослигини шакллантиришда аҳамиятга эга, балки уларнинг ижтимоий четлашишига сабаб бўлган ижтимоий гуруҳларнинг шаклланишида ҳам ўз таъсири кўрсатган. Социолог Эппиянинг фикрича, “жамоавий ўзига хослик” қисман жамиятда маълум шахсиятга эга бўлган шахс ўзини қандай тўғри тутиши ҳақидаги ғоялар асосида шаклланади [7,9-11]. Муайян гуруҳдаги индивидлар ўзини қандай тутиши кераклиги ҳақидаги ғоялар унинг шахсиятини ва ҳаттоки ҳис-туйғуларини, ҳаракатларини, хулқ-атворини, ахлоқини ҳам шакллантиради”. Ижтимоий гуруҳларнинг шахсият шаклланишига таъсири бир неча муаммоларни ўз ичига олади. Шундай муаммолардан бири бу инсоннинг қатъий ўзига хос характерга, этник келиб чиқиши, жинсга эгалигидир. Мазкур муаммоларни тадқиқ қилган социолог Майкл Р.Хеймс Гарсиа қуйидаги фикрни билдирди: “ижтимоий ўзига хослик назарияси шахсининг шаклланишида иркнинг, этник келиб чиқишнинг, жинс ва синф каби кўп жиҳатларнинг таъсирини ва уларнинг ўзаро боғлиқлигини тушунтира олиши керак. Уларни баъзан кесишган алоҳида ўқ деб ҳисоблаш мумкин эмас. Ижтимоий гуруҳ аъзолари биргаликда ҳаракат қиладилар, бирлашадилар, кенгайдилар ва бир-бирларини тўлдирадилар”.

Асар қаҳрамонлари Сидни ва Жоуси шахсиятининг шаклланишида синфий ва гендер қарашлар кучли таъсир кўрсатади, яъни синфий қарашлар иккала аёлни қандай инсон, шахс бўлиши кераклигини белгиласа, гендер

қарашлар уларнинг қандай аёл бўлиши лозимлигини таъкидлайди. Синф ва гендер ҳақидаги ижтимоий қарашлар иккала аёлни ўзини англашига ҳам ижобий, ҳам салбий таъсир кўрсатади.

XULOSA (CONCLUSION). Хулоса қилиш мумкинки, шахсиятнинг кўп қирралигини инобатга олиш, ўзликни англаш учун унинг устун жиҳатларига ва уларнинг яхлитликни ҳосил қилишда ўзаро боғлиқлигини ўрганиш лозим. Ижтимоий гуруҳ назариясига боғлиқ бўлган яна бир муаммо бу гуруҳ аъзоларини бир хил қарашларга эга эканлигидир. Иккала “Боғ афсуни” ва “Шакар қироличаси” романларида акс этган мўъжизавий реализм элементлари орқали биз ижтимоий гуруҳлар таъсирига гувоҳ бўламиз.

ADABIYOTLAR RO‘YXATI (REFERENCES):

1. D’haen, Theo L. *Magical Realism and Postmodernism: Decentering Privileged Centers.*
2. *Magical Realism: Theory, History, Community.* Eds. Lois Parkinson Zamora and Wendy B. Faris. Durham: Duke UP, 1995. 191-208.
3. Bro, L.W. *Strange Changes: Cultural Transformation in U.S. Magical Realist Fiction.* 2008. pp.274.
4. Allen A.S. *Sugar Queen. Novel.* 2008. Bantam.
5. Faris, W.B. *Ordinary Enchantments: Magical Realism and the Remystification of Narrative.* Nashville, TN: Vanderbilt UP, 2004.
6. Blair, Kevin D. “School Social Work: the Transmission of Culture and Gender Roles in Schools.” *Children & Schools* 24.1 (2002): 21-33.
7. Appiah, K.A. *The Ethics of Identity.* Princeton, NJ: Princeton UP, 2005.
8. Hames-García, Michael R. “‘Who Are Our Own People?’: Challenges for a Theory of Social Identity.” *Reclaiming Identity: Realist Theory and the Predicament of Postmodernism.* Eds. Paula M. L. Moya and Michael R. Hames-García. Berkeley: U of CA P, 2000. 102-129.